

Rådgivning inom livsmedelskontrollen

FÖR KONTROLLMYNDIGHETER

TILLVÄXT
VERKET

LIVSMEDELS
VERKET

Inledning

I våra möten med livsmedelsföretagare ser vi att det finns en efterfrågan på mer rådgivning och information från kontrollmyndigheterna. Samtidigt upplever en del kontrollmyndigheter att det finns en konflikt mellan rådgivningsrollen och den myndighetsutövande rollen. Det är mot bakgrund av detta som vi har tagit fram den här broschyren.

Här kan du som representant från en kontrollmyndighet läsa om din rådgivande roll i samband med opartisk kontroll. Informationen vänder sig både till dig som arbetar med kontroll av primärproduktion och av ledet efter.

Vi har också tagit fram en broschyr som vänder sig till livsmedelsföretagare. Med den vill vi förtydliga vilken rådgivning de har möjlighet att få.

Broschyrerna är ett resultat av ett samarbete mellan Livsmedelsverket och Tillväxtverket. I arbetet har vi samrått med representanter för Sveriges Kommuner och Landsting, Visita, Lantbrukarnas Riksförbund, Linköpings Universitet samt miljökontoret i Göteborgs stad, och miljö- och hälsoskyddskontoret i Sigtuna kommun.

Arbetet är en del av Tillväxtverkets uppdrag att förenkla för företag på kommunal nivå. Vi hoppas att den här broschyren ska ge kunskap och stöd kring rådgivningens roll för att underlätta för företagare.

Tillväxtverket och Livsmedelsverket

Ansvaret för rådgivning till livsmedelsföretagare

Kontrollmyndighetens uppdrag handlar om att göra en oberoende granskning av livsmedelsföretagarens verksamhet. Som en del i uppdraget ingår även att ge råd och information som underlättar för företagen att göra rätt. Här kan du som inspektör och representant för en kontrollmyndighet få vägledning till hur du kan ge råd till livsmedelsföretagare.

Du kan ge information om vad lagstiftningen kräver och exempel på hur man kan göra för att följa reglerna. Rådgivningen bör anpassas till företagets kunskap och behov. Dina råd får dock inte minska deras möjlighet till handlingsutrymme och kreativitet, och det ska vara fortsatt tydligt att de själva har ansvaret.

Genom att du underlättar för företagaren att göra rätt från början, bidrar ni tillsammans till att lättare och snabbare uppnå målet: säkra livsmedel till konsumenterna.

Förklara hur det hänger ihop: Regel – mål – krav – fara – lösning

Det finns en stor efterfrågan på rådgivning och information, från livsmedelsföretagare, om hur de kan uppfylla målen i lagstiftningen¹. Kontrollmyndigheten och inspektören blir då en viktig kontakt för företagaren för att få diskutera sina frågor och planer.

¹ Livsmedelsverkets rapport 29 – 2011. Kontrollens roll skiljer sig mellan livsmedelsbranscherna – Företagens syn på kontrollen

Många vill ha specifika besked om vilka lösningar som lagen kräver. De kan behöva få förklarat för sig att reglerna bygger på att lösningarna ska anpassas till den aktuella verksamhetens behov, att delar av livsmedelslagstiftningen är målstyrd, och att kraven i lagstiftningen därför ofta kan uppfyllas på flera olika sätt.

Din rådgivning ska hjälpa företagaren att hitta sätt att uppfylla kraven i lagstiftningen. Utgå gärna från farorna i den aktuella verksamheten när du diskuterar med företagaren. Hjälp företagaren att förstå vilka faror som finns i verksamheten, och diskutera hur de kan hanteras. När de förstår varför något är en fara, kan de lättare ta fram en lösning till hur de kan minimera risken med faran.

Ge exempel och jämför med lagstiftningen

Som representant för kontrollmyndigheten ska du kunna förklara vad lagstiftningen kräver och dessutom, om det är möjligt, beskriva olika sätt att uppnå kraven. Utgå alltid från det aktuella företaget när du svarar på företagarens frågor.

Om du har erfarenhet av hur man kan hantera en viss situation kan du berätta om det. Var tydlig med att det är exempel, och inte krav på hur det aktuella företaget ska göra. Beskriv det önskade resultatet. Resonera kring farorna i verksamheten. Ha en dialog om vilka lösningar företagaren kan tänka sig och om de är lämpliga. Om företagaren frågar "Kan jag göra så?" eller "Hur ska jag göra?" kan du ställa öppna frågor som tydliggör vad det är verksamheten ska uppfylla. Exempel: Vilka faror finns? Vad händer när du inte gör så? Hur tänker du kring det här? Om du bedömer att företagaren kommer fram till ett förslag på åtgärd som uppfyller lagstiftningens krav kan du säga det.

Om du får en fråga om en konkret lösning, av typen "om verksamheten ser ut så här och jag gör så här, uppfyller jag då lagstiftningens krav?" kan du förklara hur förslaget förhåller sig till lagstiftningen. Du kan svara "ditt förslag är ett sätt att uppfylla lagstiftningens krav", för att vara tydlig med att det kan finnas fler sätt.

Det viktiga är att målet med lagstiftningen – säkra livsmedel – kan uppnås med den lösning företaget beslutar sig för. Om det finns vägledningar eller branschriktlinjer kan du hänvisa till dem. Om du inte vet svaret direkt kan du förstås be att få återkomma med svaret senare.

Livsmedelsverket har samlat branschriktlinjer och annan information som vänder sig till livsmedelsföretagare på deras webbplats www.livsmedelsverket.se

Du finner dem här: [Länk till branschriktlinjer](#)

Förtydliga också ansvarsfördelningen. Det är alltid företagarens ansvar att deras livsmedel är säkra och att konsumenten inte blir vilseledd. Livsmedelsföretagaren ska kunna visa för kontrollmyndigheten att en viss lösning innebär att målen med lagstiftningen uppfylls. Myndighetens uppgift är att bedöma om den lösning företagaren väljer gör att målet med lagstiftningen uppfylls.

EXEMPEL

En företagare frågar:

Hur ofta behöver jag byta spengummin på min mjölkkningsutrustning?

Det finns inte ett enkelt svar på frågan, eftersom det måste bedömas från fall till fall, utifrån till exempel hur ofta utrustningen används och hur den diskas. För en dialog om vilka risker som finns och vilka resultat som företagaren ska uppnå. Med hjälp av öppna frågor kan du hjälpa företagaren att själv komma fram till en lösning som fungerar. Du kan förklara vad som händer med gummit när det åldras, det vill säga att det blir mer sprött och att det finns risk för att det bildas sprickor där bakterier kan få fäste. Låt företagaren beskriva vilka faror som finns, när åtgärder krävs och hur de ska göras på bästa sätt för verksamhetens förutsättningar. Hänvisa också företagaren till att läsa branschriktlinjer.

EXEMPEL

En företagare frågar:

Hur ska jag kyla ner överbliven mat som jag tänker använda senare?

Här kan du beskriva det önskade resultatet och resonera med företagaren om farorna. Fråga vilka lösningar företagaren kan tänka sig och diskutera om de är lämpliga.

Ställ öppna frågor för att förstå hur företagaren tänker lösa problemet. Till exempel: Vilken mat handlar det om? Hur mycket mat ska kylas ner? Du kan också ge några exempel på lösningar och råd om temperaturer och avsvälningstider utifrån de livsmedel det gäller. Du kan absolut rekommendera företagaren att köpa in ett avsvälningsskåp. Däremot bör du inte rekommendera företagaren att köpa in ett avsvälningsskåp av särskilt märke eller effekt, eftersom det är resultatet som är det viktiga.

Var mycket tydlig med vad som är ett råd och vad som är ett krav. Om ni diskuterar ett detaljerat förslag under rådgivningen bör du göra det riktigt tydligt att det handlar om ett exempel, och att det kan finnas flera andra lösningar som också fungerar.

Passa på att ge rådgivning vid kontrollbesöket

För många livsmedelsföretagare är mötena med kontrollmyndigheten mycket viktiga. Rådgivning vid kontrollbesöket är ofta det mest uppskattade sättet att få råd och information. Genom att du passar på att besvara frågor kan kontrollbesöket också ge ett direkt och stort värde för företagen.

Om du ser brister vid kontrollen bör du hjälpa företagaren att komma fram till lösningar för att åtgärda bristerna. För en diskussion om varje brist, förklara konkret vad som är faran, varför du bedömer att faran inte är tillräckligt hanterad och vilket resultat företagaren ska uppnå med sin lösning.

Ge rådgivning även vid andra tillfällen

Ibland vill företagaren ringa och ställa frågor utanför kontrolltillfället. Det kan till exempel handla om planerade förändringar av verksamheten. Precis som vid kontrollbesöket har företagaren enligt lag² rätt till rådgivning från sin kontrollmyndighet. Det rådgivande samtalet bör ske på samma nivå som vid kontrolltillfället.

Vad är råd och vad är information?

Enligt livsmedelslagen är kontrollmyndigheten skyldig att ge både rådgivning och information. Men vad är skillnaden? Råd är svar på frågor, eller upplysningar, om hur lagstiftningen kan tillämpas i det aktuella fallet, eller en diskussion om den aktuella verksamheten. Information är allmänna upplysningar, till exempel att du berättar vad som står i lagstiftningen. Men självklart kan rådgivning och information ibland överlappa.

² Enligt 12 § i Livsmedelslagen och 4 § i Förvaltningslagen.

Myndigheternas skyldighet att ge råd

Kontrollmyndigheten är skyldig att svara på frågor och underlätta för livsmedelsföretagaren att göra rätt, så långt det är möjligt. Det framgår av 12 § livsmedelslagen:

"Den myndighet som utövar offentlig kontroll skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen..."

Och 4 § förvaltningslagen:

"varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Frågor från enskilda skall besvaras så snart som möjligt. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta."

Det ska vara enkelt att starta och driva företag. Det är viktigt att de regler som finns är enkla, ändamålsenliga och att företagare förstår dem. Att förenkla för företagare handlar bland annat om att minska deras kostnader till följd av regler och förbättra deras myndighetskontakter, för att på så sätt underlätta deras vardag. Då kan de i stället ägna mer tid och resurser till att driva din verksamhet.

Utifrån företagets perspektiv måste det finnas en balans mellan den service, information och rådgivning som kommunen tillhandahåller och den myndighetsutövning som utövas gentemot företagen. När företag upplever att de inte får bra förutsättningar att följa regelverken upplever de tillämpningen som byråkratisk.

Mer information som kan vara till nytta för dig finner du på Livsmedelsverkets webbplats
www.livsmedelsverket.se

Mer information om Tillväxtverkets arbete med att förenkla för dig som är företagare finner du på www.enklareregler.se

Klicka på länken eller scanna in QR-koden med din smartphone och öppna den i webbläsaren. QR-läsare finns att ladda ner både till iPhone och Android.

**LIVSMEDELS
VERKET**

Box 622
751 26 UPPSALA
Telefon 018-17 55 00
E-post livsmedelsverket@slv.se
www.livsmedelsverket.se

**TILLVÄXT
VERKET**

Box 4044
102 61 Stockholm
Telefon 08-681 91 00
E-post tillvaxtverket@tillvaxtverket.se
www.tillvaxtverket.se